

DECENNIOUM DOELEN

KOMAF MET ARMOEDE

Armoede bestrijd je met beleid

**ARMOEDEBAROMETER
2020-2021**

Inhoud

Armoede bestrijdt je met beleid	3
Inleiding.....	3
De cijfers	4
1. Het armoederisico in België en Vlaanderen: het gebrek aan structurele maatregelen	4
2. Armoede begint bij het "te kort hebben"	6
3. Als werken moeilijk wordt	9
4. Onderwijs in crisis	11
5. Tekort aan goede en betaalbare woningen	13
6. Als we maar gezond zijn.....	15
7. Hoe samen-leven onder druk staat	17
Armoede vraagt degelijk en concreet beleid.....	19

COLOFON

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:

Decenniumdoelen, Huidevetterstraat 165, 1000 Brussel

www.komafmetarmoede.be

Brussel, 2021

AMOEDE BESTRIJD JE MET BELEID

INLEIDING

Decenniumdoelen maakt jaarlijks een staat op van armoede en van de acties en daden van het beleid. De jaarlijkse Armoedebareometer verzamelt verschillende data van verschillende (overheids)bronnen en plaatst die ten opzichte van de doelen van Decenniumdoelen. Het Decenniumdoel is “een halvering van de armoede op 10 jaar tijd”.

Decenniumdoelen startte in 2007 met als streefdoel 2017. Het Decenniumdoel werd niet bereikt in 2017, integendeel. In 2017 stelden we vast dat de voorbije 10 jaar een “armoedig beleid” gevoerd werd. Er werden toen wel doelen voor armoedebestrijding onderschreven door de Vlaamse regering, Vlaams parlement, federale regering en federaal parlement. Maar deze doelen werden nooit bereikt, integendeel zelfs. Zo steeg de kinderarmoede in plaats van de vooropgestelde daling.

Vandaag is de situatie verschillend. De huidige Vlaamse regering zwijgt over armoede. In de Vlaamse regeerverklaringen komt het woord armoede amper aan bod. Ook de doelen vielen weg. Vlaanderen duwt armoede weg en in de handen van de gemeenten. Tegelijkertijd worden er voor verschillende groepen extra hindernissen of belemmeringen opgeworpen. ‘Veerkracht’ geldt niet voor mensen in armoede.

De federale regering daarentegen heeft enkele stappen, zoals rond energie, gezet. Er is soms een grotere bekommernis voor mensen aan de onderkant van de samenleving.

En dan kwam corona. Corona dwong en dwingt de verschillende regeringen om de sociale gevolgen op te vangen. Ook hier is de spreidstand in het nemen van maatregelen meer dan duidelijk. Vlaanderen heeft zeer laat een taskforce kwetsbare gezinnen¹ opgericht. De Vlaamse maatregelen bleven bovendien sterk hangen rond noodhulp². De federale regering daarentegen vangt de grootste sociale gevolgen op.

Opnieuw zijn mensen in of nabij armoede de pineut door het ontbreken van degelijk Vlaams beleid. Dankzij de vele initiatieven van het (plaatselijke) middenveld, de vele vrijwilligers en lokale besturen hebben mensen in armoede verborgen achter gesloten deuren en ramen nog een stem (en voedsel) gekregen.

Corona zet armoede terug centraal. De sociale nood werd tastbaar. Welzijn stond/staat terug op de agenda. Maar, voor hoelang? Hoeveel veerkracht hebben mensen in armoede en in nood? Maar, over armoede kan/mag niemand meer zwijgen. Armoede bestrijdt je met degelijk beleid.

De 14de Armoedebareometer zet de puntjes op de i van armoedebestrijding.

¹ Een overzicht van alle adviezen vind je op <https://www.armoedebestrijding.be/themas/covid-19/>

² <https://welzijnszorg.be/nieuws/vlaamse-task-force-kwetsbare-gezinnen-moet-verder-kijken-dan-noodhulp>

DE CIJFERS

1. Het armoederisico³ in België en Vlaanderen: het gebrek aan structurele maatregelen

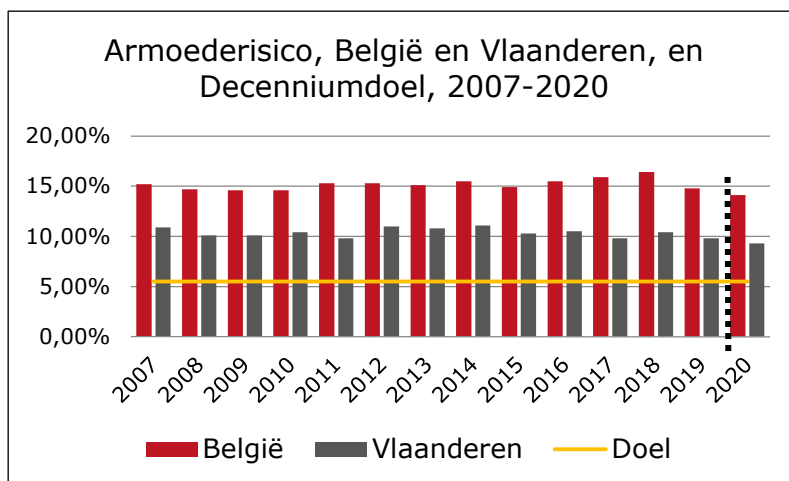
Figuur 1, het armoederisico in België en Vlaanderen, geeft de evolutie tot 2019 weer en de cijfers voor 2020. Het armoederisico in België en Vlaanderen is in 2020 respectievelijk 14,1% en 9,3 %.

De cijfers van 2020 geven een ander beeld van het armoederisico. De EU-SILC-enquête werd in 2019 ingrijpend vernieuwd waardoor voorzichtigheid geboden is bij het maken van vergelijkingen met voorgaande jaren.⁴

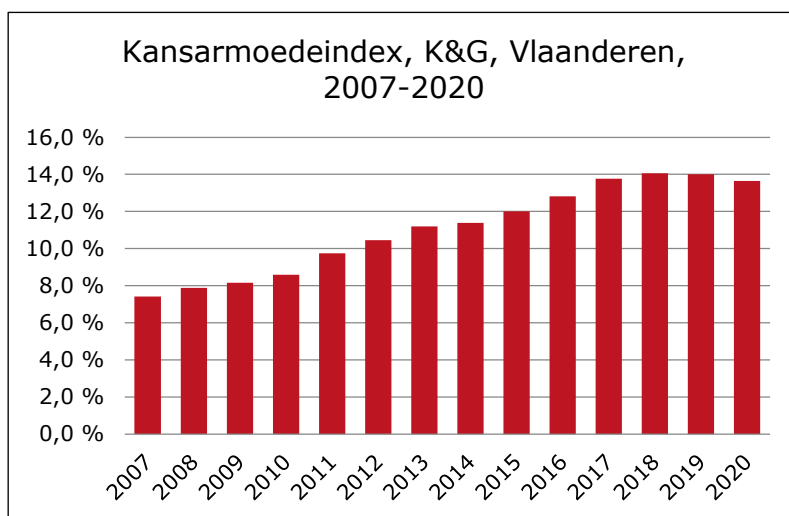
De stippellijn toont deze breuk in de EU-SILC-enquête met de voorgaande jaren.

De figuur leert ons dat armoede in België en Vlaanderen steeds rond respectievelijk 15% en 10% schommelt. Er zijn tussen 2007 en 2019 geen grote veranderingen te bespeuren. Ondanks alle maatregelen (?) is er weinig veranderd. Of, we kunnen eerder zeggen dat zowel Vlaanderen als België geen stevige, structurele maatregelen hebben genomen om de armoede te verminderen.

Ook de kansarmoede-index⁵ van Kind en Gezin toont voor 2020 een iets lager cijfer. Vanaf 2018 stabiliseerde de index op een hoog niveau (14%), om in 2020 licht te dalen tot 13,7%. De kansarmoedeindex meet het

Figuur 1 Armoederisico België en Vlaanderen

Figuur 2 kansarmoede-index Vlaanderen

³ Het armoederisico (AROP) verwijst naar het percentage personen met een equivalent beschikbaar inkomen (na sociale transfers) dat onder de armoedegrens ligt. De indicator meet geen rijkdom of armoede in sé, maar een laag inkomen in vergelijking met anderen in dat land. <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/risico-op-armoede-sociale-uitsluiting#documents>

⁴ Tijdens het veldwerk van SILC 2020 brak in België de COVID-19-pandemie uit. De getroffen maatregelen met het oog op het indijken van die pandemie hebben een substantiële impact gehad op de dataverzameling. Hierdoor zijn de resultaten van SILC 2020 moeilijk te vergelijken met die van SILC 2019. [Methodologische nota EU-SILC – Covid-19 | Statbel \(fgov.be\)](https://statbel.fgov.be/nl/methodologie/methodologische-nota-eu-silc-covid-19)

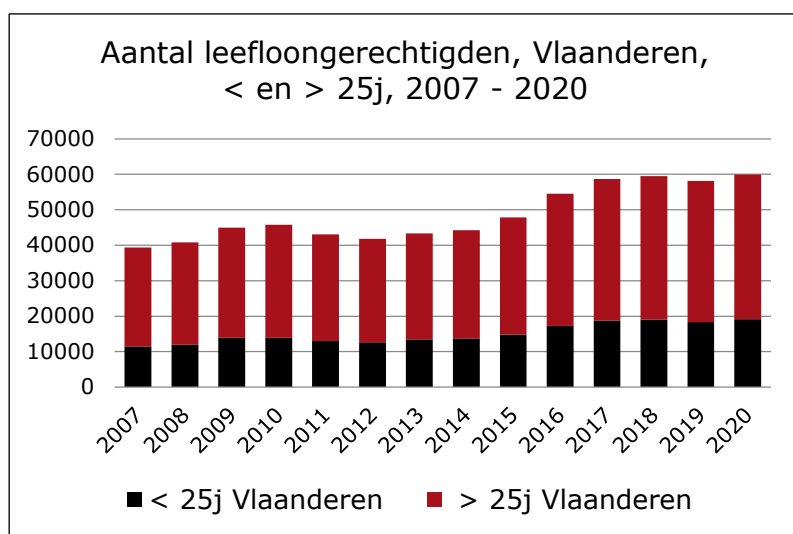
⁵ Volgens Kind en Gezin is kansarmoede 'een toestand waarbij mensen beknot worden in hun kansen om voldoende deel te hebben aan maatschappelijk hooggewaardeerde goederen, zoals onderwijs, arbeid, huisvesting. Het gaat hierbij niet om een eenmalig feit, maar om een duurzame toestand die zich voordoet op verschillende terreinen, zowel materiële als immateriële'. <https://www.statistiekvlaanderen.be/nl/kansarmoede-index-van-kind-en-gezin>

aantal kinderen geboren in een kansarm gezin. Hierbij meet Kind en Gezin de kansarmoedegrade van het gezin aan de hand van zes criteria. De index moet dus begrepen worden als een cijfer over de zeer jonge kinderen. De evolutie (meer of minder) van het aantal geboorten in een kansarm gezin speelt dus een rol in het bepalen van deze index.

De bevolkingsgroepen die aangaven moeilijk rond te komen in 2020 waren te vinden bij werklozen (37%), huurders (27%), eenoudergezinnen (25%), alleenstaanden (20%), niet-actieven (21%) en laaggeschoolden (17%). Zij allen kenden een duidelijk hogere subjectieve armoede dan gemiddeld.

Deze armoedecijfers geven een beeld van hoeveel mensen in armoede leven. Er zijn andere indicatoren die een ander beeld van armoede weergeven: ofwel focussen ze op een bepaalde groep of op een bepaald tekort. Met deze andere cijfers vervolledigen we de voorgaande figuren.

Figuur 3, het aantal leefloongerechtigden in Vlaanderen, toont een ander beeld dan de eerste figuur. We zien hier het aantal gerechtigden op leefloon sterk stijgen vanaf 2015. De toenmalige maatregelen van de regering Di Rupo, waarbij onder andere jongeren hun inschakelingsuitkering verloren, zorgde voor een stevige opwaartse klim. Daarnaast speelden de economische malaise en de vluchtelingen crisis een belangrijke rol.

Figuur 3 Aantal leefloongerechtigden, Vlaanderen

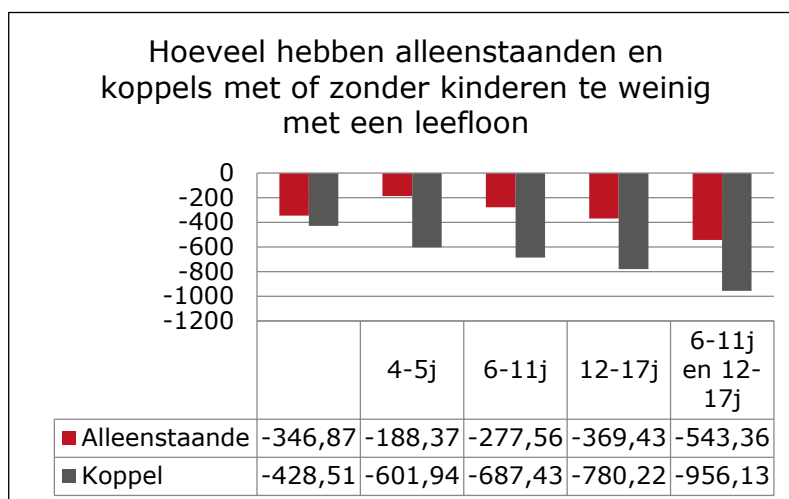
Het aantal leefloongerechtigden schommelt in Vlaanderen sinds 2017 rond de 60.000, waarvan een 20.000 jongeren. In 2020 zien we het effect van de coronapandemie, een negatief effect dat zich zal doorzetten in 2021.

Het totaal aantal voor België is beduidend hoger: in 2020 meer dan 210.000 leefloongerechtigden, waarvan meer dan 73.000 jongeren.

De cijfers verbergen honderdduizenden personen die moeten overleven. De schommelingen verbergen het gebrek aan doortastend en degelijk beleid. Sinds de eerste Armoedebaarometer is er nog geen vooruitgang genoteerd. Integendeel, vandaag staan we verder dan ooit verwijderd van een degelijk armoedebeleid in Vlaanderen.

2. Armoede begint bij het “te kort hebben”

Armoede begint bij monetaire armoede, “te kort” hebben aan het einde (of vroeger) van de maand. De dagelijkse strijd om een factuur te betalen, maaltijden te voorzien, voldoende kleren te hebben, bepaalt het leven van mensen in of nabij armoede. Het “te kort hebben” is het begin van alle uitsluitingen op verschillende levensdomeinen, en is een obstakel om zelf uit armoede te geraken.

Het is en blijft dan ook verbijsterend dat “te kort hebben” de onderliggende

filosofie is van onze sociale bijstand (en sociale minima). Alsof het voeren van een dagelijkse strijd om te overleven nog ruimte laat.

Figuur 4 Hoeveel hebben alleenstaanden en koppels te kort per maand met het leefloon? Huishoudens zonder en met kinderen, aantal en leeftijd van de kinderen. In euro's tekort volgens het referentiebudget per type

Het leefloon is hiervan een jammerlijk voorbeeld. Het leefloon is een overlevingsloon. Met het leefloon kun je immers amper overleven. CEBUD heeft recent een analyse gemaakt van de doeltreffendheid van de minimuminkomens in Vlaanderen⁶. Hun analyse is meer dan schokkerend. De vierde figuur toont het absoluut verschil tussen het netto besteedbaar inkomen en het referentiebudget voor gezinnen die een private woning huren en geen eigen wagen bezitten en dit voor alleenstaanden en koppels met en zonder kinderen en die leefloongerechtigd zijn. Een alleenstaande heeft tussen 200 en 550 euro afhankelijk van het aantal kinderen) te weinig om minimaal te kunnen participeren aan de samenleving; een koppel tussen de 400 en 950 euro. Met een leefloon haal je het einde van de maand nooit.

CEBUD analyseert nog andere minima op hun doeltreffendheid, maar deze figuur volstaat. Ook andere sociale minima beantwoorden aan de schrijnende filosofie van “te kort hebben”.

CEBUD toont ook aan hoe belangrijk sociale huisvesting is als instrument in de armoedebestrijding: “wanneer gezinnen bovenop alle sociale voordelen ook het geluk hebben een sociale woning te kunnen huren, zullen de minimuminkomens in de meeste hypothetische situaties (nipt) voldoende zijn om volwaardig deel te kunnen nemen aan de samenleving. Maar zelfs in deze situatie, blijven de minimuminkomens te laag voor koppels met kinderen in het lager of secundair onderwijs die leven van een leefloon of minimum werkloosheidsuitkering.” (p.12)

De vierde figuur toont hoe huishoudens met een leefloon (en dit geldt voor alle sociale minima, uitgezonderd voor enkele huishoudtypes met het gewaarborgd gemiddeld minimum maandinkomen) moeten overleven.

⁶ Frederickx, M., Penne, T., Delanghe, H. & Storms, B. (2021). Doeltreffendheid van de minimuminkomens in Vlaanderen. CEBUD working paper 21.01. UAntwerpen en Thomas More.

De vijfde figuur focust op voedselhulp⁷. Ook hier zien we sterk stijgende cijfers: gemiddeld per maand werden in 2020 meer dan 175.000 huishoudens geholpen. Daarnaast werden, vooral in de zomerperiode van 2020, ook heel wat niet aangesloten organisaties bij de Voedselbanken, zoals OCMW's, bevoorrad. Geschat wordt dat toen zo'n 195.000 personen per maand geholpen werden. Ook voor 2021 worden dergelijke hoge cijfers verwacht.

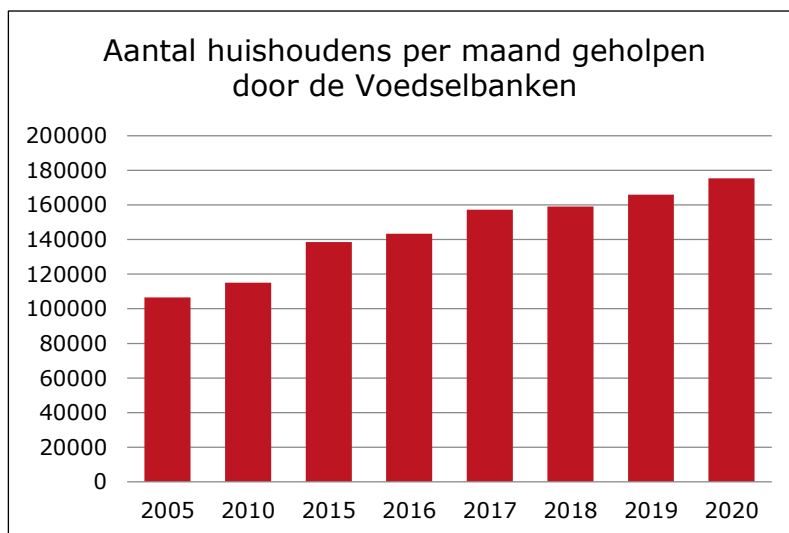
Hoewel de armoedecijfers niet lijken te stijgen tegenover vorig jaar (zie figuur 1 t.e.m. 3), zijn er andere indicatoren zoals het aantal leefloners en de cijfers van de Voedselbanken die onrustwekkend zijn.

Naast deze cijfers zijn er de dagelijkse berichten van armoedeverenigingen en veldwerkers. De coronacrisis heeft zwaar ingehakt bij verschillende groepen.

Huishoudens met een laag inkomen, alleenstaanden, mensen met een migratieachtergrond,

platformwerkers⁸, bepaalde groepen met een zelfstandig statuut, ...

De armoede toont zich ook in bijvoorbeeld het spaargedrag van huishoudens. Een recente studie van de Nationale Bank⁹ toont aan dat "van de lage-inkomensgroepen 44 procent tijdens het begin van de pandemie niet heeft kunnen sparen, bij de beter gesitueerden was dat 13 procent. Per saldo kon de eerste groep zelfs minder sparen dan gewoonlijk. Ze gaven weliswaar minder uit, maar slaagden er niet in op die manier hun inkomensverlies te compenseren. Bij de midden- en hoge inkomens was het omgekeerd. Ze hielden meer geld over dan vóór de pandemie, omdat er tijdens de lockdown minder gelegenheden waren om geld uit te geven, terwijl hun inkomen vaker op peil bleef."¹⁰ In 2020 werd de ongelijkheid in onze samenleving groter.

Figuur 5 De Voedselbedeling

De federale regering heeft in haar regeerakkoord stappen gezet in het verhogen van de minima bovenop de index-aanpassingen en de verdeling van de welvaartsenveloppe, de mogelijke invoering van REMI¹¹, de tijdelijke verruiming van het sociaal tarief, de verhoging van de minimumlonen via het sociaal akkoord ... Zeker de verhoging van de minimumlonen zijn belangrijk omdat deze de hoogte van de sociale minima bepalen.

⁷ BELGISCHE FEDERATIE VAN VOEDSELBANKEN, JAARVERSLAG 2020, <http://www.foodbanks.be/>

⁸ Voor meer informatie over platformwerk, zie Pulignano, V. (2020). De sociale gevolgen van platformwerk op werk en tewerkstelling, In: Coene, J., Vandenhole, W., Hubeau, B., Marchal, S., Remmen, R., & Raeymaeckers, P. (Red.). Armoede en Sociale Uitsluiting, Jaarboek 2020. https://www.steunpuntwerk.be/system/files/overwerk_2020_2_05.pdf

⁹ NBB. Het spaargedrag van de huishoudens tijdens en na de COVID-19-crisis: wat leren we uit de enquêtegegevens? Artikel gepubliceerd in het Economisch tijdschrift van December 2021, <https://www.nbb.be/nl/artikels/het-spaargedrag-van-de-huishoudens-tijdens-en-na-de-covid-19-crisis-wat-leren-we-uit-de>

¹⁰ Covid trof zwaksten (toch) het hardst. De Standaard, 20 november 2021, https://www.standaard.be/cnt/dmf20211119_98003208

¹¹ REMI is een webapplicatie die toelaat om concrete leefsituaties te spiegelen aan de referentiebudgetten voor een menswaardig inkomen. <https://www.cebud.be/webapplicatie-remi>

Federaal heeft belangrijke stappen gezet, maar deze zijn echt niet voldoende. De sociale minima blijven immers onder de 60% armoededrempel. Gezinnen blijven vechten om te overleven.

De Vlaamse regering heeft daarentegen besparingen in welzijn en zorg doorgevoerd. Een belangrijke besparing was de beperking van de indexering van de basisbedragen van het groepspakket tot 1%, terwijl de inflatie veel hoger is.

Uit de studies van CEBUD leren we dat het groepspakket naast sociale huisvesting belangrijk is in de strijd tegen armoede: "Ondanks de sociale toeslag en maximale schooltoeslag van het groepspakket en de fiscale voordelen, blijft dit onvoldoende om de minimaal noodzakelijke uitgaven van kinderen op te vangen. Het absoluut verschil is groter bij alleenstaande ouders die werken aan een GGMMI omdat zij meer beroep doen op kinderopvang in vergelijking met een niet-werkende alleenstaande ouder. Het absoluut tekort neemt toe met de leeftijd van het kind, wat erop wijst dat de leeftijdstoelagen en het toenemend bedrag van de schooltoeslag voor oudere kinderen in het groepspakket, onvoldoende zijn om de minimale uitgaven van kinderen te dekken." (pag.9)

Niet enkel besparingen maar ook belemmeringen zijn ingevoerd door Vlaanderen in de vorm van financiële drempels zoals de persoonlijke bijdrage voor het volgen van een inburgeringscursus of in de Vlaamse Sociale Bescherming.

Corona noodzaakte de regeringen om de sociale gevolgen op te vangen.

De federale regering was er ook vrij vroeg bij om een Taskforce Kwetsbare groepen op te richten. De Vlaamse regering heeft pas na lang aandringen eind april ook een Taskforce opgericht. Zowel op federaal als Vlaams niveau werden een reeks maatregelen genomen. Het onmiddellijk toepassen van het systeem van tijdelijke werkloosheid, het optrekken tot 70% van de werkloosheidsvergoeding en het opschorten van de degressiviteit, het sociaal energiefonds versterken, extra kinderbijslag voor families die inkomensverlies lijden, extra budget voor voedselbonnen en aanvullende steun... zijn goede maatregelen.

Toch gaat slechts een klein deel van de extra uitgaven naar mensen die al in of nabij armoede leefden, en naar mensen die door de coronacrisis in armoede gevallen zijn. De maatregelen hebben maar een deel van de bevolking enige zekerheid gegeven.

De factuur voor de directe sociale maatregelen voor de meest kwetsbare mensen bedraagt voor Vlaanderen ongeveer 55 miljoen, de factuur voor federaal is 165 miljoen. Tegenover de 1,3 miljard voor ondersteuning van tijdelijke werklozen en de miljarden die gaan naar bedrijven en zelfstandigen, is dit een peulschil.

Na september 2020 was voor Vlaanderen de noodzaak weg. Zelfs het tijdelijk verbod op uithuiszetting kon niet verlengd worden. In haar plan Vlaamse Veerkracht is er opnieuw geen woord voor de strijd tegen armoede. Zelfs in haar Klimaatplan is er geen aandacht voor kwetsbare groepen.

Het doodzwijgen van armoede wordt geconcretiseerd door het opwerpen van hindernissen, belemmeringen en het culpabiliseren van mensen in armoede.

Armoede bestrijden vraagt degelijk beleid en effectieve concretisering van het armoedebestrijd. Vandaag zien we ofwel geen beleid ofwel te weinig uitwerking. Mensen in armoede betalen concreet de prijs.

De coronapandemie maakt duidelijk dat wie een precair statuut heeft, zwaar werd getroffen. In het volgende hoofdstukje bekijken we het domein werk.

3. Als werken moeilijk wordt ...

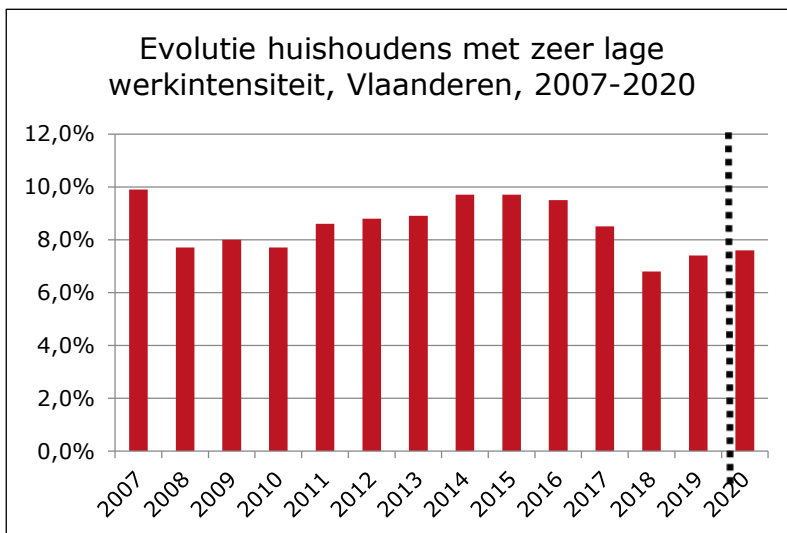
Meer mensen aan het werk zetten, dit is de doelstelling van zowel de Vlaamse als de federale overheid. Werk is belangrijk, maar vooral "waardig werk". Dit ontbreekt voor heel wat groepen. De armoedecijfers onder de werkenden blijft al jaren schommelen tussen 4 en 5% in Vlaanderen. De nieuwe SILC geeft aan dat 4,2% van de werkenden in 2020 leefden in monetaire armoede.

De coronapandemie heeft deze doelstelling een (tijdelijke?) hak gezet. Verschillende sectoren werden zwaar getroffen.

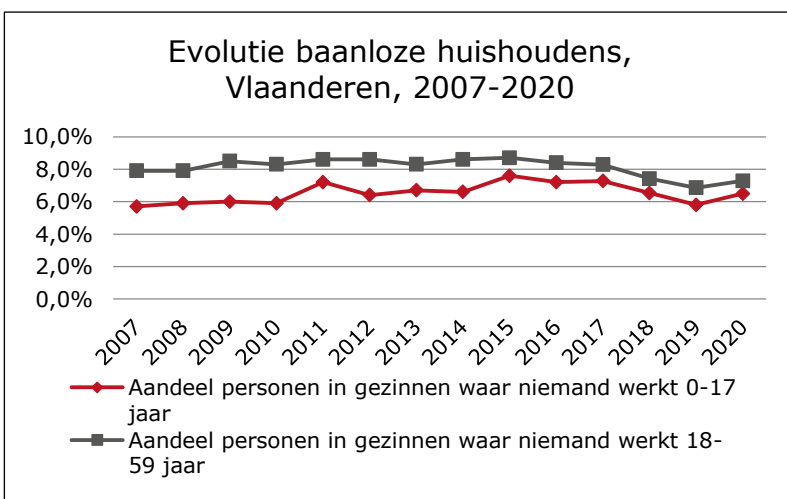
Uit de COVIVAT-studies¹² leren we dat de zwaarst getroffen sectoren de horecasector, de sector van kunst, amusement en recreatie, en de non-food detailhandel zijn. In deze sectoren werken relatief meer mensen met een kwetsbaar sociaaleconomisch profiel: jongeren, kortgeschoolden, alleenstaanden (met en zonder kinderen), huurders,

werknemers die deeltijds werken vaak met tijdelijke contracten en zelfstandigen. Bijkomend stellen ze vast dat de mensen die in de zwaar getroffen sectoren werken, leven in gezinnen met een hoger armoederisico en met minder financiële reserves om periodes van inkomensdaling te overbruggen¹³. De Nationale Bank bevestigde in de hierboven aangehaalde studie deze vaststellingen.

In figuur 6 bekijken we aan de hand van de SILC-enquête de evolutie van de huishoudens met zeer lage werkintensiteit. Net zoals bij voorgaande figuren (figuur 1 en 3) wordt 2020 gescheiden van de voorgaande reeks. Opvallend is dat we tot 2018 een dalende lijn zagen; zoals al omschreven is de verbeterde economische conjunctuur hiervoor (mee) verantwoordelijk. Vanaf 2019, en bevestigd in 2020, zien we een stijging tegenover 2018.

Figuur 6 Evolutie zeer lage werkintensiteit, Vlaanderen

Figuur 7 Evolutie baanloze gezinnen

¹² COVIVAT, Corona Onderzoek consortium voor Inkomensverdeling en Sociale Effecten, <https://sites.google.com/view/covivat/>

¹³ Sociaal-economische kenmerken van werknemers en zelfstandigen in sectoren getroffen door de lockdown. COVIVAT Beleidsnota 3. André Decoster, Wim Van Lancker, Jonas Vanderkelen & Toon Vanheukelom. 18 mei 2020. <https://drive.google.com/file/d/1t2RvNgB087ENGd8xvGB4BJQy-KhwXb3m/view>

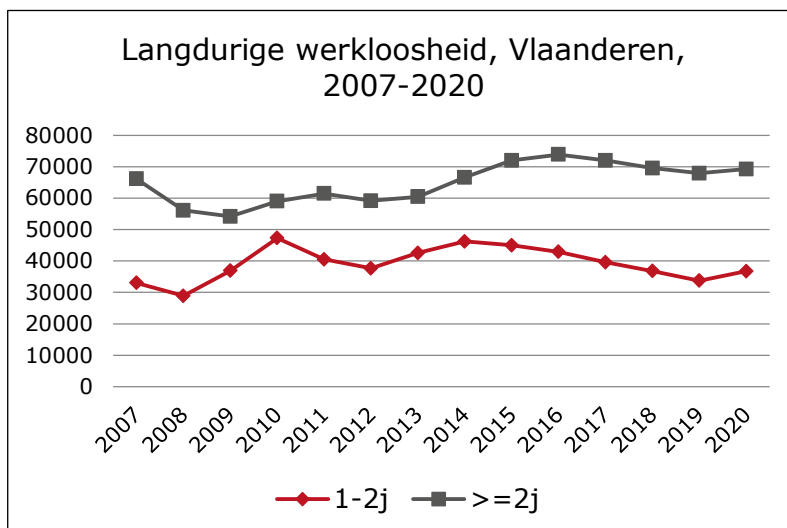
Gelijkaardige geluiden vinden we bij de VDAB (Arvastat). In figuur 7 bekijken we de evolutie van de “baanloze gezinnen”. 7,3% van de volwassenen en 6,5% van de jongeren tot 17 jaar leeft in een huishouden waar niemand werkt (in 2020). Ook hier zien we daling tot 2018 en een stijging vanaf 2020.

Decenniumdoelen stelt een halvering van het aantal gezinnen waar niemand werkt voorop. Ook dit Decenniumdoel is haalbaar maar is niet bereikt.¹⁴

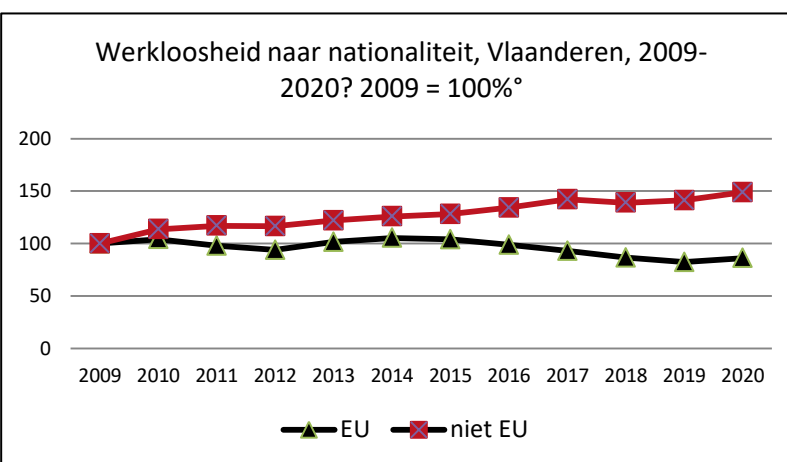
Deze trends zien we opnieuw bevestigd in de evolutie van de langdurige werkloosheid. Figuur 8 focust op de langdurige werkloosheid. Bijna 70.000 personen zijn 2 jaar of langer werkloos, daarnaast zijn er meer dan 36.500 personen langer dan een 1 jaar werkloos. Ook hier zien we de stijging in 2020.

Kijken we naar de nationaliteit dan zijn de trends anders. Figuur 9 toont dat de werkloosheid bij personen met een niet Europese nationaliteit in stijgende lijn gaat, terwijl de werkloosheid bij EU-burgers, werkend in Vlaanderen, daalt, uitgezonderd voor 2020.

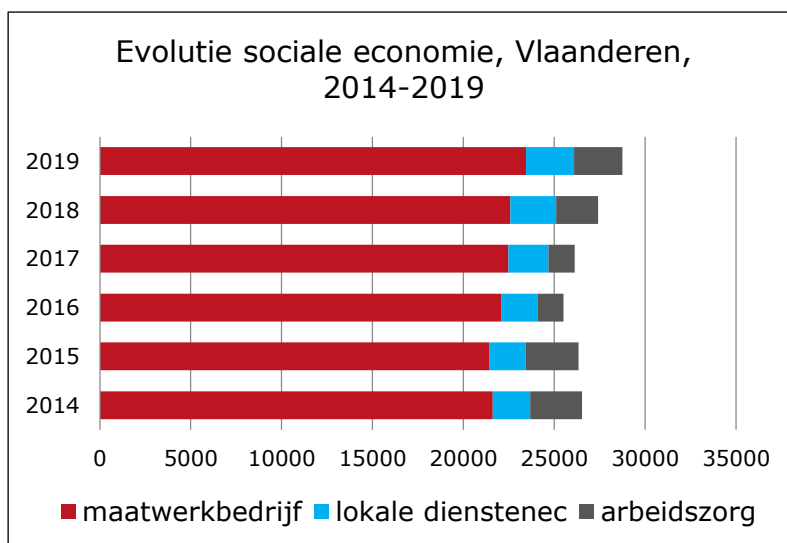
Langdurige werkloosheid is nefast voor zowel het welzijn van de huishoudens als de “skills” van de werkloze personen. Investeren in deze personen is nodig. Inzetten op begeleiding en op aangepast

Figuur 8 Langdurige werkloosheid, Vlaanderen

Figuur 9 Evolutie werkloosheid, EU-burgers en niet-EU burgers, Vlaanderen

Figuur 10 Evolutie sociale economie, Vlaanderen

¹⁴ Zie voor meer informatie www.komafmetarmoede.be, Het kan.

“waardig” werk is nodig. Ook in de zogenaamde reguliere economie moet plaats zijn voor kwalitatieve jobs voor kortgeschoolden en langdurige werklozen.

Onder andere voor deze doelgroep is sociale economie een geschikte weg. De sociale economie in Vlaanderen is sinds het decreet van 2013, Maatwerk bij collectieve inschakeling, sterk veranderd. Er is geen onderscheid meer tussen beschutte en sociale werkplaatsen, maar er zijn enkel nog maatwerkbedrijven. Ook de “invoegbedrijven” zijn stopgezet. Daarnaast wordt sterk ingezet op “activeren” en “doorstromen” van de werknemers naar de zogenaamde reguliere economie. Het doorstromen zou moeten zorgen voor meer plaatsen binnen de sociale economie. Ondanks de huidige krapte op de arbeidsmarkt is sociale economie en sterke begeleiding voor heel wat werklozen noodzakelijk omdat zij de eisen van de “reguliere” economie niet aankunnen. Figuur 10 geeft een zicht op de drie vormen van sociale economie zoals het vandaag gedefinieerd wordt.

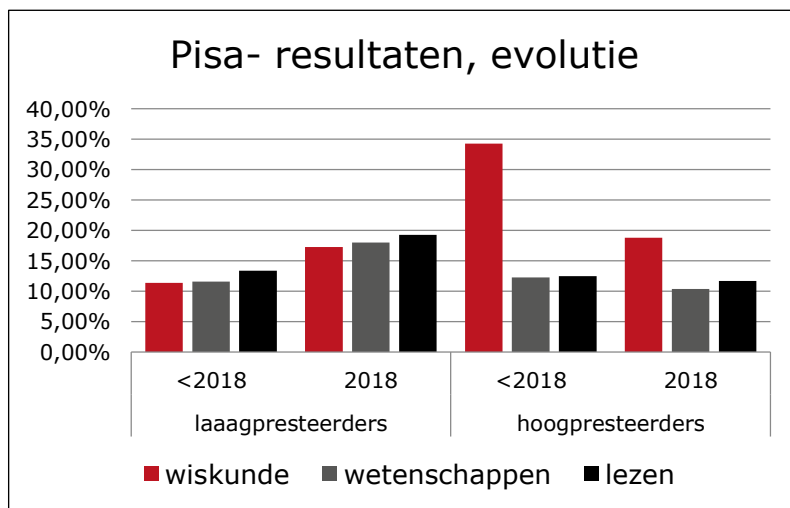
Zowel Decenniumdoelen als de vakbonden en de sociale economiebedrijven vragen een forse investering in sociale economie. We pleiten dan ook voor minstens 5.000 bijkomende plaatsen op 5 jaar tijd. Op 5 jaar tijd zijn er echter amper 2.000 plaatsen bij gecreëerd. Er is meer nodig: investeren in begeleiding naar en op de werkvloer; investeren in randvoorwaarden als kinderopvang, mobiliteit, opleiding; investeren in het sensibiliseren van werkgevers; ...

4. Onderwijs in crisis

Niet enkel corona heeft het onderwijs in een crisis-mode geduwd. Corona heeft de kloof die er bestaat tussen de middenklasse en lagere klassen op een schokkende wijze zichtbaar gemaakt. Digitaal onderwijs was voor de armste groepen niet haalbaar en zeker niet betaalbaar, om de Vlaamse spreuk nu eens juist te gebruiken: niet betaalbaar, maar ook niet haalbaar in de overvolle te kleine woningen. Het gebrek aan inkomen (de laagste inkomensgroepen werden zwaarder getroffen dan de andere groepen) werd niet gecompenseerd door het uitdelen van pc's of door het organiseren van vakantieklassen. De zwakste groepen werden zwakker.

Corona legde en legt de zware ongelijkheden in ons onderwijs bloot. Ongelijkheden die al jaar en dag gemeld werden en die zwaar doorwegen op onze onderwijsresultaten, en daardoor ook op latere beroepsmogelijkheden. Los van corona gaat het minder goed met het niveau van het Vlaams onderwijs.

PISA-onderzoek 2018¹⁵ is verhelderend. Figuur 11 laat in een oogopslag zien hoe ons onderwijs niet meer ‘top’ is. Het rapport stelt dat “voor

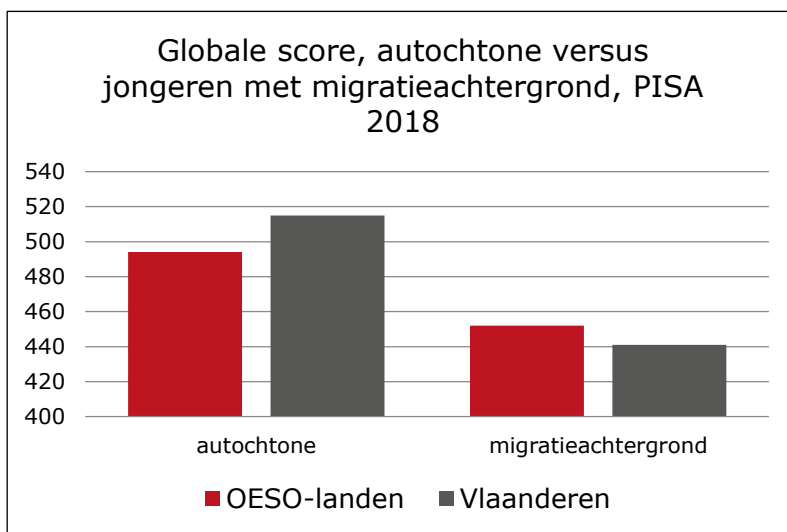
Figuur 11 De PISA-resultaten, evolutie, 2018 met wiskunde 2003, wetenschappen 2006; lezen 2009

¹⁵ Programme for International Student Assessment 2018, Voorstelling onderzoeksresultaten PISA en PIRLS Persconferentie 03 december 2019 <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestand.ashx?id=12264>

zowel lezen, wiskunde als wetenschappen het percentage leerlingen dat onder niveau 2 presteert significant toe neemt over de PISA-cycli. Meer Vlaamse leerlingen halen in 2018 met andere woorden het referentieniveau 2 niet.”

We kunnen dit verder uitsplitsen. Bekijken we de sociale-economische thuissituatie¹⁶ dan leert het rapport ons dat overheen de OESO-landen, 11,9% van de spreiding in leesprestatie verklaard wordt door de sociale-economische thuissituatie-indicatoren. In Vlaanderen is dit 17%.

Kijken we naar de migratieachtergrond van de jongeren dan valt deze kloof nog meer op. Jongeren met een migratieachtergrond halen beduidend minder, en in Vlaanderen nog minder dan in de andere OESO-landen.

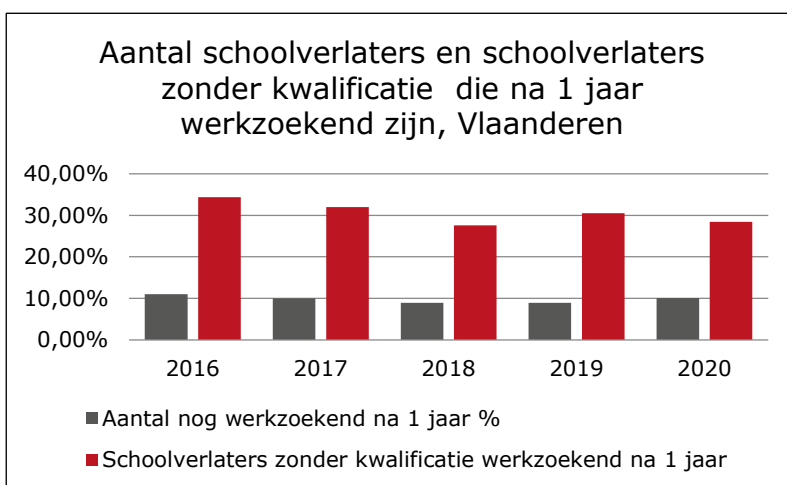

Figuur 12 PISA 2018, globale score van jongeren, vergelijking OESO-landen en Vlaanderen, migratieachtergrond

PISA legt de sociaal-economische en de etnische-culturele kloof in Vlaanderen bloot. Uit het onderzoek blijkt dat we hier niet verbeteren, integendeel we scoren steeds minder goed.

Corona heeft deze kloven wellicht alleen nog groter gemaakt, of extra zichtbaar gemaakt.

In de laatste figuur van dit hoofdstuk (figuur 13) kijken we nog even naar de werkloosheid na 1 jaar bij jongeren met of zonder kwalificatie. Het aantal jongeren nog werkzoekend na 1 jaar stabiliseerde rond 8,9% in 2019 om terug te stijgen tot 10,10% in 2020. Het aantal jongeren zonder kwalificatie daalde van meer dan 34% tot 27,6% in 2018 om dan terug te stijgen naar 28,4% in 2020.

Figuur 13 Werkloosheid bij schoolverlaters en schoolverlaters zonder kwalificatie

¹⁶ Sociaal-economische thuissituatie: voorgesteld aan de hand van een index (de PISA ESCS-index) die wordt samengesteld op basis van: * het beroep van beide ouders; * het onderwijsniveau van beide ouders (i.h.b. het aantal jaar onderwijs dat ze genoten); * de score op een index die de economische, educatieve en culturele bezittingen ('rijkdom') van het gezin weerspiegelt; en* het aantal boeken waarover leerlingen thuis beschikken.

De stijging baart uiteraard zorgen. De gevolgen voor de armoedecijfers zijn te voorspellen: een diploma blijft het toegangsticket tot de arbeidsmarkt. Het aantal jongeren zonder kwalificatie dat werkloos blijft is nog steeds veel te hoog. Dit gaat over de ouders van morgen en dus ook over de kinderarmoedecijfers van morgen. Ons onderwijs creëert armoede van morgen.

De antwoorden van de Vlaamse regering zijn weinig hoopgevend: het M-decreet werd grondig aangepakt amper een paar jaar na de invoering ervan, de eindtermen zijn vooral gericht op de 'beter presterenden', de brede eerste graad is niet ingevoerd, en er wordt amper nog geïnvesteerd in het brede school-concept. De scholen moeten zich daarentegen volledig inzetten op het voorbereiden op de arbeidsmarkt en de knelpunten van de arbeidsmarkt.

Een brede vorming rekening houdend met de individuele verschillen is nodig, samen met de broodnodige ondersteuning van de kleuter- en de lagere jaren.

5. Tekort aan goede en betaalbare woningen

De coronapandemie heeft niet alleen de kloof in het onderwijs of op de werkvloer getoond, corona heeft keihard het belang van goede woningen en een kwalitatieve woonomgeving bloot gelegd. Corona heeft nog meer gedaan: het heeft ook de vastgoedsector een financiële boost gegeven waardoor vandaag de prijzen van het vastgoed de pan uit swingen. Met alle gevolgen van dien: woningen worden zeker voor de lage middenklasse en voor starters zonder rugzak duur en tegelijkertijd verhogen de huurprijzen waardoor zeker de zwakke huurders uit de markt vallen.

In 2021 stegen de prijzen fors, gestuwd door de lage rentevoeten¹⁷. Ten opzichte van in 2020 waar een rijwoning ongeveer 3% meer kostte, zijn de prijzen in (eerste semester) 2021 met 9,7% gestegen. Figuur 14 geeft in een oogopslag de forse stijgingen.

Vlaanderen	2019	2020	2021	% evolutie 2019-2020	% evolutie 2020-2021
Woningen met 2 of 3 buitenmuren	230,000	237,000	260,000	+3.0%	+9.7%
Woningen met 4 buitenmuren	325,000	340,000	365,000	+4.6%	+7.4%
Appartementen	190,000	204,895	217,184	+7.8%	+6.0%

Figuur 14 Woningen prijzen in 2019, 2020 en 2021

In het tweede semester van 2021 stegen de woningprijzen ten opzichte van het eerste semester met nog eens 1,8%. De gemiddelde stijging voor alle woningtypen is 7,4% in het tweede semester, tegenover 6,9% in het eerste semester van 2021¹⁸.

Dit heeft dus ook gevolgen voor de huurmarkt. In 2020 bedroeg de gemiddelde huurprijs 778€. Dat is 17€ meer dan in 2019, goed voor een stijging met 2,3%. Kristophe Thijs, communicatiedirecteur van CIB Vlaanderen:

"Aan de huurprijzevolutie voor 2020 merk je het nog niet maar we horen van alle vastgoedkantoren hetzelfde verhaal. Lange wachtlijsten na de eerste lockdown met mensen die de makelaars ook vandaag nog niet allemaal aan een woning hebben kunnen helpen. Naarmate de economische schade duidelijk wordt, zal blijken hoe de vraag naar huurwoningen er in de toekomst uitziet. Iedereen verwacht dat die opnieuw een stuk hoger zal liggen, met tal van vraagtekens of

¹⁷ House prices - first semester 2021 <https://statbel.fgov.be/en/themes/housing/real-estate>

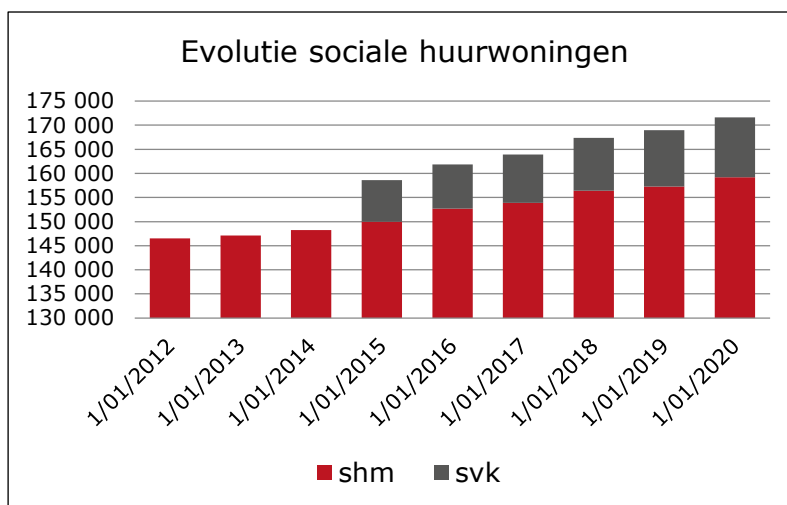
¹⁸ House price index - 2nd quarter of 2021 <https://statbel.fgov.be/en/themes/housing/house-price-index>

het aanbod zal (kunnen) volgen.”¹⁹ De VRT berichtte midden 2021: “huren in Vlaanderen wordt duurder: gemiddeld meer dan 750 euro voor een appartement.”²⁰

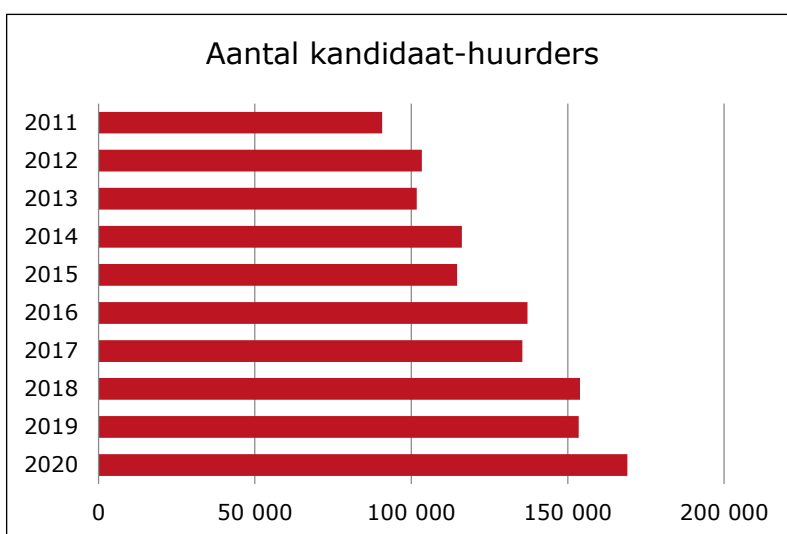
De hoge huurprijzen en het schaars(er) aanbod maakt de nood aan sociale huurwoningen des te groter. Hier ligt een grote verantwoordelijkheid bij zowel de gemeenten als de Vlaamse overheid.

De Lokale Armoedebaarometer, deel beleid,²¹ stelt de verantwoordelijkheden op scherp: “Deze cijfers staan toch in schril contrast met de woonnood die in elke gemeente duidelijk is. Je zou dan ook verwachten dat elke gemeente een hoger sociaal wonen-doel zou hebben of een ambitie hebben om het sociaal objectief te bereiken. Je zou ook verwachten dat Vlaanderen voor elke gemeente hogere objectieven vastlegt en gemeenten sterk aanspoort om dat sociaal objectief²² te bereiken.”

Het aantal sociale huurwoningen stijgt gestaag maar zeer langzaam, met nadruk op langzaam. De bovenstaande figuur (figuur 15) toont de stijging van het aantal huurwoningen. Het aantal Sociale VerhuurKantoorwoningen (SVK) steeg in 2021 met 707 wooneenheden; het aantal sociale huurwoningen met 1.932 woningen. Een verdubbeling van de groei tegenover vorig jaar: in 2020 kwamen er 365 SVK-woningen en amper 895 sociale woningen bij.

Figuur 15 Evolutie sociale woningen, Vlaanderen

Figuur 16 Evolutie het aantal kandidaat-huurders sociale woningen

¹⁹ Huurprijzen in Vlaanderen met 2,3% gestegen <https://www.bouwenwonen.net/artikel/Huurprijzen-in-Vlaanderen-met-23procent-gestegen/47220>

²⁰ Huren in Vlaanderen wordt duurder: gemiddeld meer dan 750 euro voor een appartement, 11 augustus 2021, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/08/11/huurprijs-appartement-gemiddeld-750-euro/>

²¹ LOKALE ARMOEDEBAROMETER DEEL BELEID LOKAAL ARMOEDEBELEID: HET KAN (BETER), pag 24 <https://www.komafmetarmoede.be/wp-content/uploads/2021/09/SyntheserapportLAB2-1.pdf>

²² Vlaanderen wil het sociaal woonaanbod versneld uitbreiden en geografisch spreiden. Elke gemeente kreeg daarom een bindend sociaal objectief (BSO) opgelegd. Binnen een vastgestelde termijn moet de gemeente op haar grondgebied een aantal bijkomende sociale huurwoningen realiseren. <https://www.wonenvlaanderen.be/grond-en-pandenbeleid/bindend-sociaal-objectief-wat-het-sociale-woonaanbod-uw-gemeente>

Al zoveel jaren veel te weinig om de groeiende nood te beantwoorden.

En de nood groeit. De figuur 16, aantal kandidaat-huurders, heeft geen extra uitleg. Het aantal kandidaat-huurders groeide in 2020 aan met meer dan 15.000 tot bijna 170.000 wachtenden. En dit aantal dekt niet eens de volledige woonbehoefte. Het Steunpunt Wonen spreekt over minstens 250.000 huishoudens in haar laatste woonsurvey²³.

De Vlaamse regering zegt wel veel geld te investeren in sociale woningbouw, maar is toch vooral enkel bezig met symbooldossiers om het aantal huurders en kandidaat-huurders kunstmatig te verminderen zoals sociale huurders met buitenlandse eigendommen, taalvereisten voor sociale huurders, inschrijvingsbeperkingen (minstens 5 jaar gedurende 10 jaar in een gemeente wonen), zwarte lijsten, en naast deze symbooldossiers de grote institutionele veranderingen zoals de fusie tussen de SVK's en SHM's tot een woonmaatschappij en de hervorming tot 1 woonmaatschappij per gemeente.

Dit alles zorgt niet voor meer woningen, integendeel, dit zorgt vooral voor veel meer uitstel en verloren energie. Dit heeft gevolgen: het aanwezige budget wordt zelfs niet opgebruikt ²⁴.

Daarnaast is Vlaanderen amper bezig met de secundaire private huurmarkt²⁵ die kwalitatief slecht is en duur. Het invoeren van een conformiteitsattest, geconventioneerd huren, bredere en snellere toekenning van de huurpremie, een renovatiepremie voor de private huurmarkt, ... dit is nodig om de kwaliteit en betaalbaarheid van private huurmarkt te garanderen.

Decenniumdoelen streefde naar 100.000 woningen erbij op 10 jaar tijd. Op 9 jaar tijd (2012-2020) zijn er amper 13.000 woningen bijgekomen, net 1.400 woningen per jaar. Deze 13.000 bijkomende woningen zijn een druppel op de hete woonplaat. Deze plaat werd en wordt door corona enkel heter.

Het zijn de zwakste huurders die de prijs betalen.

6. Als we maar gezond zijn

Corona zet onze gezondheidszorg onder zware druk staat maar ook ons welzijnsbeleid. Het leidde ook tot heftige debatten over de gevolgen van de maatregelen op het mentale welzijn. Vooral de mentale gevolgen voor jongeren en kinderen kwamen ter sprake. De Standaard berichtte recent: "Corona maakt kinderen zelden ziek, maar wel vaker verdrietig. Minder blij, minder zelfverzekerd. Vaker verveeld, vaker verdrietig. Een bevraging in 35 Vlaamse scholen leert dat kinderen de pandemie niet zonder kneuzingen doorstaan."²⁶

De mentale gezondheid heeft zeker ook een impact op het subjectief gezondheidsgevoel. Psychologen en psychiaters waarschuwen voor de lange termijneffecten: "tijdens deze eerste zes

²³ Heylen, K. & Vanderstraeten, L. (2019), Wonen in Vlaanderen anno 2018. Leuven: Steunpunt Wonen.

https://archief.steunpuntwonen.be/Documenten_2016-2020/Onderzoek_Werkpakketten/WP_1_Nieuwe_woonsurvey_en_woningschouwing/WP1-2_TOELICHTING.html

²⁴ De Morgen, 8 november 2021, "1,77 miljard vrij voor sociale woningen, amper een kwart besteed. 'Minister Diependaele bestuurt slecht'". <https://www.demorgen.be/nieuws/1-77-miljard-vrij-voor-sociale-woningen-amper-een-kwart-besteeld-minister-diependaele-bestuurt-slecht~b91cff0c/>

²⁵ Dit zijn woningen die niet beschikken over een minimaal comfort. Zie ook Steunpunt Wonen.

²⁶ De Standaard. 1 december 2021. "Corona maakt kinderen zelden ziek, maar wel vaker verdrietig". https://www.standaard.be/cnt/dmf20211130_98132809

maanden van de coronacrisis is er weinig aandacht geweest voor mentaal welzijn en het blijft afwachten of dat de komende tijd zal beteren. "Daar gaat een prijs voor betaald worden", zegt De Wachter daarover. "Mijn zorg is dat de zwakkeren in de samenleving het grootste slachtoffer gaan zijn."²⁷

De zesde gezondheidsenquête van Sciensano²⁸ gaat dieper in op geestelijke gezondheid van de Belgische bevolking gedurende de coronapandemie. Op basis van hun survey kunnen ze besluiten dat de gemiddelde levenstevredenheid heel wat lager is in december 2020 dan in 2018. Zij stellen ook vast dat personen met een lagere sociaaleconomische status gemiddeld een lagere tevredenheid melden.

Angst en depressie is sterk aanwezig bij de bevolking: "met de komst van het winterseizoen, de tweede golf van besmettingen en de uitbreiding van de beperkende maatregelen, werd een nieuwe toename van angst en depressie vastgesteld (december 2020). Ook hier zijn personen met een lage sociaaleconomische status angstiger en vertonen meer depressies.

Corona heeft een negatieve impact op het welbevinden, vooral personen met een laag socio-economisch profiel lijden onder de maatregelen en de grote onzekerheden. Zij hebben niet de beschermende omgeving van werk, inkomen en sociale netwerken. Isolatie opgelegd door de lockdown versterkte de eenzaamheid. Armoedeverenigingen en wijk- en buurtwerkers berichtten over de moeizame strijd die mensen onder andere in armoede achter gesloten deuren en ramen brachten en nog brengen.

Veel te weinig is de impact van de vele (terechte) maatregelen op het welbevinden van mensen ernstig genomen.

Naast het subjectief gezondheidsgevoel is er ook de kloof om medische bijstand te ontvangen. 1,6% van de Vlaamse bevolking zegt het voorbije jaar zijn medische zorgen niet te hebben kunnen vervullen. In Brussel ligt dit cijfer echter veel hoger; 8,3% van de Brusselse bevolking ontbeert medische zorg. Ook hier speelt corona terug een bepalende rol. Door de fysieke sluiting van dienstverleners zoals de mutualiteiten en de omschakeling naar digitale dienstverlening werd de bereikbaarheid voor kwetsbare groepen sterk beperkt.²⁹

Er is een gezondheidskloof en corona heeft die opnieuw bloot gelegd. Deze kloof is niet onopgemerkt gebleven. De Minister van Volksgezondheid geeft een studieopdracht gelanceerd om voorstellen voor meer gezondheidsgelijkheid te toetsen.

Onder meer het systeem van de Verhoogde Tegemoetkoming is een belangrijke schakel in het ondersteunen van gezinnen. Hier spelen de mutualiteiten onder andere een belangrijke rol in het toekennen van dit statuut. De groei van het aantal gerechtigden is dan ook exponentieel geweest. De laatste jaren stabiliseert het aantal gerechtigden op ongeveer 960.000 personen. Het statuut van de Verhoogde Tegemoetkoming is een belangrijk om rechten automatisch toe te kennen. Dit statuut wordt vandaag onder meer gebruikt om tijdelijk energiearmoede te voorkomen.

²⁷ VRT News. Hoe groot is de mentale impact na een half jaar coronamaatregelen? "Hier gaat een prijs voor betaald worden". 14 sep 2020. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/09/10/hoe-groot-is-de-mentale-impact-na-een-half-jaar-coronamaatregelen/>

²⁸ Zesde COVID-19-Gezondheidsenquête. Eerste resultaten. Brussel, België; p. 34 ev. Depot nummer/2021/14.440/29. Beschikbaar op: <https://doi.org/10.25608/r4f5-1365> <https://www.sciensano.be/nl/biblio/zesde-covid-19-gezondheidsenquête-eerste-resultaten>

²⁹ Ook de vakbonden hadden vergelijkbare meldingen van problemen met een werkloosheidsuitkering omwille van de gesloten deuren.

In 2020 werden ook stappen gezet om de derdebetalersregeling te versoepelen. De derdebetalersregeling is nu wettelijk verboden, met afwijkingen. Het verbod zal worden opgegeven. Dit is een belangrijke stap voorwaarts. De maximumfactuur wordt aangepast. Een voorstel van Decenniumdoelen en KomOpTegenKanker om de drempel van de Maximumfactuur te verlagen werd aanvaard³⁰.

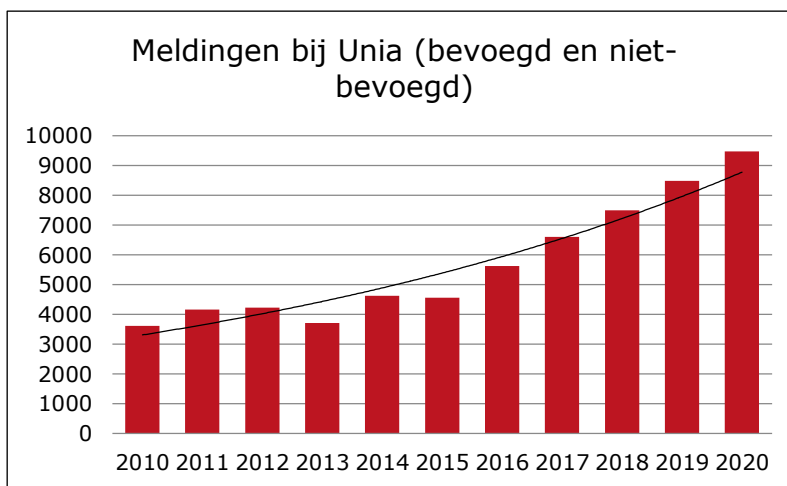
In 2021 werden een vijftigtal Community Health Workers³¹ opgestart. Dit is een ondersteunend project specifiek naar kwetsbare, achtergestelde wijken. En vanaf 1 september 2021 is er de opstart van een aanbod van een laagdrempelige eerstelijns psychologische zorg voor het hele land³². Zowel de organisatie als de financiering van dit aanbod is er op gericht om de meest kwetsbare groepen te bereiken.

Corona heeft de gezondheidsongelijkheid zichtbaarder gemaakt. De enkele stappen om die te dichten zijn nog te beperkt.

7. Hoe samen-leven onder druk staat

Corona heeft de samenleving zwaar onder druk gezet. Zeker jongeren werden getroffen.

Het advies van de Vlaamse Jeugdraad³³ over jongeren en politie vertrekt van een beschrijving van hoe jongeren voor en tijdens de coronapandemie de politie ervaren: "De muur van onbegrip tussen politie en jongeren bestaat uit verschillende facetten, die we in dit advies ook één voor één bespreken. Het contact tussen jongeren en politie blijft vaak te beperkt tot het repressieve aspect. En de coronapandemie heeft ervoor gezorgd dat heel wat jongeren voor de eerste keer op een negatieve manier in aanraking komen met de politie. Uit een artikel van 2021 blijkt dat van de 200.000 al uitgeschreven boetes de helft aan jongeren is gegeven. Het rapport 'Policing the pandemic' van Amnesty International van begin 2020 stelt vast dat de politie in verschillende Europese landen bij het doen naleven van de lockdown maatregelen het vooral gemunt heeft op etnische minderheden en gemarginaliseerde groepen. Uit De Marge onderzocht in 2020-21 de impact van COVID-19 op kinderen en jongeren in een kwetsbare situatie. 30,6% heeft angst om door de politie aangesproken te worden en voelt zich geïsoleerd door de politie die aanwezig is op straat. Uit recente cijfers van het Bureau van de Europese Unie voor de Grondrechten blijkt dat de Belgische politie zich regelmatig bezondigt aan

Figuur 17 Evolutie meldingen bij Unia

³⁰ Het versterken van de Maximumfactuur is een voorstel van Komoptegenkanker en van Decenniumdoelen. Zie onder meer het dossier https://www.komafmetarmoede.be/wp-content/uploads/2020/02/Dossier_versterkdemaf.pdf

³¹ Community Health Workers (chw-intermut.be)

³² Eerstelijns en gespecialiseerde psychologische zorg via netwerken voor geestelijke gezondheidszorg - RIZIV (fgov.be)

³³ Vlaamse Jeugdraad. ADVIES 2107 Politie, jongeren en jeugdwerk Datum: 1 september 2021.

<https://www.uitdemarge.be/uit-de-marge-vzw-brengt-met-vlaamse-jeugdraad-advies-uit-rond-jongeren-en-politie/>

etnisch profileren. De Jeugdraad van de Vlaamse Gemeenschapscommissie in Brussel (VGC-Jeugdraad) hield in 2021 een bevraging bij Brusselse jongeren. 76% van de respondenten gaven aan zich niet veilig te voelen wanneer ze in contact komen met de politie. Zo goed als iedereen (93%) vindt dan ook dat de relatie tussen jongeren en politie moet verbeteren.”

Dat het samen-leven onder druk komt te staan blijkt ook uit de meldingen bij Unia.

In figuur 17 tonen we het aantal meldingen (en de trendlijn) van het aantal meldingen waarvoor Unia bevoegd of niet-bevoegd is om ze te behandelen. Los van de inhoud van de meldingen, de stijging van het aantal meldingen is enorm. Dit kan zowel te maken hebben met de bekendheid van Unia, maar zeker ook met de druk op het samen-leven. In het Jaarverslag van 2020 concludeert Unia³⁴: “in 2020 werd iedereen geconfronteerd met de eigen kwetsbaarheid, maar niet op dezelfde manier. De coronamaatregelen wogen niet voor iedereen even zwaar. Wie zijn werk (tijdelijk of definitief) verloor, familie helemaal niet kon zien, in isolatie was, thuiswerk moest zien te combineren met de zorg voor kinderen (al dan niet met een handicap) of wie klein woonde zonder tuin of terras, was zwaarder getroffen en vatbaarder voor financiële en psychosociale problemen. ... Zwarte levens doen ertoe. Het zou vanzelfsprekend moeten zijn, maar de cijfers rond geweld tegen en discriminatie van mensen met een donkere huidskleur vertellen een heel ander verhaal.”

Corona heeft de bestaande kloof binnen de samen-leving uitvergroot, en dit ten koste van de zwakste groepen. De impact op het samen leven zal net zoals op het geestelijk welzijn langere termijngevolgen hebben. Dit vraagt een antwoord van de overheden en het middenveld.

Zeker op federaal niveau zijn er verschillende stappen gezet om raciale en andere vormen van discriminatie te vermijden of te aan te tonen. Ook de Vlaamse regering, eerder low-profile, zet stappen rond huurdersdiscriminatie en discriminatie op het werk.

Vanuit de Armoedebaarometer kunnen we enkel pleiten voor forse stappen.

³⁴ Unia. Jaarverslag 2020. Kwetsbare mensenrechten in crisistijden. P. 6 en 7
https://www.unia.be/files/Documenten/Jaarrapport/Unia_Jaarverslag_2020_NL_AS.pdf

ARMOEDE VRAAGT DEGELIJK EN CONCREET BELEID

De Vlaamse regering maakte armoede onzichtbaar. Het Vlaamse armoedebelief is eerder een ontkennen en paradoxaal tegelijkertijd een blameren, beschuldigen van de persoon in armoede. De arme is zelf schuldig aan zijn situatie én profiteert op hetzelfde ogenblik van de zogenaamde gulle samenleving. Het aantal maatregelen om de "arme" te activeren, te bestraffen, te controleren, te laten betalen voor, ... is nog nooit zo groot geweest. En dan spreken we nog niet over de taal die sommige politici durven gebruiken als het gaat over armoede.

De Armoedebarmeter toont hoe armoede opnieuw zichtbaar is geworden. Mensen in armoede moeten proberen te overleven, moeten overleven in slechte en te kleine en te dure woningen, moeten etnisch profilering en discriminatie ondergaan. Het "tekort hebben" is voor hen een dagelijks verhaal.

Corona (helaas dankzij) toont de bestaande kloven in onze samenleving. Armoede is nog nooit zo scherp getoond gedurende de voorbije jaren. Over armoede kan niet meer gezweven worden.

Armoede wordt al 14 keer gemeten via de Armoedebarmeter en via 30 Jaarboeken Armoede en Uitsluiting. Elke keer is de conclusie, er is geen structureel beleid om armoede effectief te bestrijden. Er is te weinig effectieve uitwerking van maatregelen.

We hebben dus een structureel sociaal relanceplan nodig, zeker nu Covid (helaas) niet meer weg te denken is. Decenniumdoelen heeft de bouwstenen van een sociaal relanceplan al klaargelegd.

1. Iedereen een waardig inkomen, het kan

Corona heeft meer mensen in totale financiële onzekerheid gebracht. Vele mensen zijn in armoede geduwd. Wie al arm was, werd gewoonweg armer. Nochtans is elke relance gebaat bij financiële zekerheid van allen.

Het debat over flexi-jobs, interim- en dagcontracten moet opnieuw worden opengegoid. Alle werkvormen moeten kunnen rekenen op een degelijke sociale zekerheid. Dit alles vraagt een ernstig debat over de toekomstige rol van onze sociale zekerheid, die vandaag meer dan ooit haar belang getoond heeft. De financiering ervan is bovendien cruciaal en moet worden verzekerd.

Mensen met een laag inkomen, onder andere zij met een minimumloon, hebben het bijzonder moeilijk. Een financiële buffer kunnen ze met hun loon niet aanleggen.

Corona duwt mensen in armoede. Een bredere financiële steun is essentieel. Hogere sociale minima zijn een minimumeis. Een stapsgewijze verhoging, gebudgetteerd en vastgelegd, van alle sociale minima tot aan de armoedegrens is noodzakelijk.

Gezinnen in of nabij armoede, zeker alleenstaande ouders, krijgen het bijzonder moeilijk in deze tijden. Vlaanderen kan werk maken van een meer effectieve kinderbijslagregeling. De sociale toeslagen binnen het Groeipakket moeten een sterkere impact op kinderarmoede teweegbrengen. Het toekennen van een sociale toeslag kan sneller dan vandaag en moet dus gezinnen onmiddellijk uit de nood kunnen helpen. De welvaartsvastheid van het groeipakket is een minimale vereiste.

2. Elk gezin een betaalbare en goede woning, het kan

Door de lockdown werd pas duidelijk hoe belangrijk een goede woning en een groene woonomgeving is. Te kleine en te oncomfortabele woningen in een doodse, stenen omgeving zijn

een realiteit voor velen. Te hoge huurprijzen in vergelijking met de kwaliteit is schering en inslag op de private huurmarkt. Huurders hebben het bijzonder moeilijk.

Meer sociale woningen is een oude eis, die meer dan ooit moet worden herhaald. Ongeveer 250.000 gezinnen zijn potentieel sociale huurder, 170.000 ervan staan op de wachtlijst. Dit zijn schrijnende cijfers. Er moeten minimaal 7.500 sociale woningen per jaar bij komen. Vlaanderen moet hiervan een topprioriteit maken in zijn investeringsstrategie.

De private huurmarkt is het grote zorgenkind. Het systeem van sociale verhuurkantoren versterken dringt zich daarom meer dan ooit op. Samen met een huurpremie voor alle huurders met een laag inkomen en die op de wachtlijst voor een sociale woning staan, het verplicht maken van een conformiteitsattest en een uitgebreider centraal huurwaarborgfonds, kan dit de private huurmarkt beter toegankelijk maken voor mensen met een laag inkomen.

Corona zet de noodzaak van een 'dak boven het hoofd' centraal. 'Housing first' is een ideale oplossing voor dak- en thuislozen, omdat het vinden van oplossingen voor hun complexe problemen vaak start met een dak boven hun hoofd. Maar dat vergt tijd. Op korte termijn moeten er dus meer noodwoningen en gepaste opvang komen voor mensen die nu geen dak boven hun hoofd hebben, voor (minderjarige) asielzoekers en mensen zonder wettig verblijf.

Sociale tarieven voor mensen met een inkomen onder de armoedegrens en financiering van niet net-gebonden tariefcomponenten via de algemene middelen, moeten energie en water betaalbaar maken voor iedereen.

3. Betaalbare en kwaliteitsvolle zorg voor iedereen, het kan

De coronapandemie toont hoe belangrijk een goed gezondheidszorgsysteem is. Naast een efficiënt en zorgvuldig werkend systeem is er ook nood aan een betere financiële bescherming van de gebruiker, meer bepaald voor de meest kwetsbare groepen die dreigen uit het zicht en de zorg van onze gezondheidszorg te geraken.

Om de financiële toegankelijkheid tot gezondheidszorg van de meest kwetsbaren te verbeteren, moet er werk gemaakt worden van het stimuleren van de derdebetalersregeling bij huisartsen, specialisten en tandartsen. Eveneens van het opstarten van nieuwe wijkgezondheidscentra, met een ruimere wettelijke basis en een financiering die zo goed mogelijk afgestemd is op de zorgnoden van de patiënten.

Corona toont ook eens te meer het belang van de geestelijke gezondheidszorg aan. Heel wat kinderen, jongeren en gezinnen staan onder zware druk door de quarantainemaatregelen en de financiële zorgen. Een laagdrempelige en betaalbare eerstelijnspsychologische zorg, geïntegreerd binnen een sterk eerstelijnsgezondheidszorg, is dan ook nodig.

4. Solidaire bijdragen van iedereen, het kan

De relance van de economie zal ook gepaard moeten gaan met een structureel herdenken van de financiering van het beleid en de verschillende maatregelen, zowel om de nodige middelen te garanderen als de solidariteit te vrijwaren.

Het aanslepend debat over een vermogens(winst)belasting moet nu eindelijk ook beslecht worden. De crisis heeft de nood van een sterke overheid en sociale zekerheid aangetoond: alle inkomens en vermogens moeten naar draagkracht daartoe bijdragen. Daarnaast is het sluiten van alle fiscale achterpoorten en schijnpoorten meer dan noodzakelijk. Solidariteit vraagt immers concrete daden

van iedereen. Ook binnen de bestaande fiscale constructies en maatregelen kunnen meer middelen worden gehaald door sociale, maar ook breed gedragen correcties. In Vlaanderen kan de Vlaamse fiscale bevoegdheid zich eindelijk vertalen in progressieve Vlaamse opcentiemen, aangevuld met correcties in de successie- en schenkingsrechten door het sluiten van de talloze achterpoorten en progressiviteit in de registratierechten. Federaal kunnen naast een correcte inning van minimale vennootschapsbelastingen de afschaffing van de aftrek voor de tweede woning en voordelen voor salariswagens al veel ruimte creëren.

Wanneer bijkomende middelen noodzakelijk blijken, kan een solidariteitsbijdrage een optie zijn, waarbij ondernemingen en particulieren volgens inkomen en vermogen bijdragen. Een vrijstelling voor de laagste inkomens is nodig. Dergelijke solidaire bijdragen zijn in het verleden ook al nuttig geweest. Deze structurele solidariteitsbijdrage dient om de bijkomende kosten en vooral de negatieve lange termijn gevolgen weg te werken.

5. Niemand achterlaten, het kan

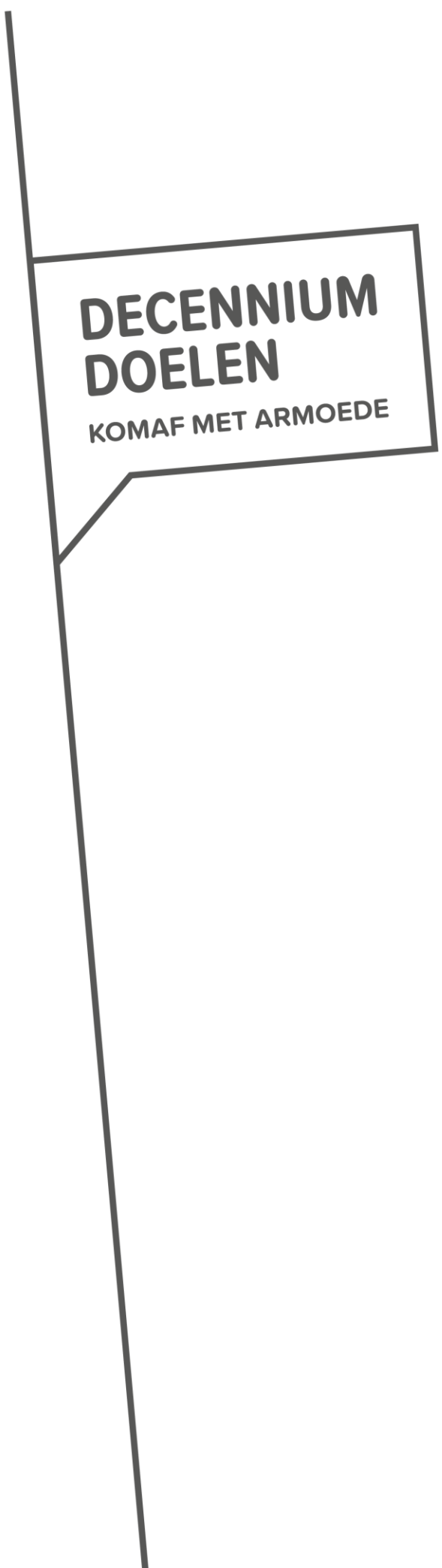
De coronapandemie toont hoe fragiel maar tegelijkertijd ook hoe belangrijk de democratische en grondwettelijke rechten zijn. Vooral kwetsbare groepen (asielzoekers, arbeidsmigranten, mensen zonder wettig verblijf en woonwagenbewoners) hebben nood aan de uitrol en de versterking van deze rechten. Etnische profilering, beperking van sociale rechten, onthouden van noodzakelijke zorg, ... zijn voor hen dagelijkse kost. Discriminatie en racisme leiden bijgevolg tot armoede. Ze sluiten mensen uit, duwen mensen in dakloosheid, ontnemen mensen kansen en mogelijkheden.

Een interfederaal actieplan tegen racisme moet worden uitgerold. Hierin moet de overheid regelgevende kaders voorzien voor overheidsinspecties om systematisch praktijktesten uit te voeren in de strijd tegen discriminatie op de arbeids- en woonmarkt.

Het sociale middenveld en vele lokale besturen hebben de ergste schokken van de crisis kunnen opvangen. Zij zaten echter in moeilijke papieren: bezuinigingen maakten het hen extra lastig om de nodige hulp te organiseren. Investeren in het sociaal middenveld is nodig voor een veerkrachtige samenleving; OCMW's moeten toegang krijgen tot een sociaal fonds om kwetsbare mensen extra te kunnen ondersteunen.

Een pandemieaanpak in de toekomst moet armoedebestrijding in zijn basisprioriteiten dragen. Een pandemieplan met de nodige middelen, dat ook bijzondere aandacht heeft voor mensen in of nabij armoede, voor alle kwetsbare groepen, moet de kwalijke gevolgen van een eventuele crisis in de toekomst voor hen zoveel mogelijk voorkomen en tegelijkertijd vermijden dat nog meer mensen in armoede, isolement, wanhoop en psychisch lijden terechtkomen. Een snelle armoedetoets is hiervoor een minimale voorzorgsmaatregel.

Een veerkrachtige samenleving organiseren, het kan. Het vraagt een scherpe analyse en concrete aandacht voor mensen in of nabij armoede, voor mensen die net overleven, voor mensen die elke dag onmisbare diensten leveren tegen lage lonen. Dit vraagt investeren en dus ook solidaire bijdragen van allen. 'Het kan' is onze boodschap.

DECENNIIUM DOELEN

KOMAF MET ARMOEDE